

گزارش مردمی شهر آرمجله درباره محدوده قدیمی «ته پل محله» که قرار است نامش تغییر کند

هویت شهر به نام‌هایش برمی‌گردد

● ته پل محله کجاست؟

یکی از نخستین جاهایی که مشاهد امروز از آن متولد شده، ته پل محله در شمال غربی حرم مطهر است؛ محله‌ای دوزنقه‌شکل که ساخت و سازهای جدید و حمله سرمایه‌دارها به آن به عنوان چاه نفت هتلداری، تاحدود زیادی بافت تاریخی‌اش را از بین برده است. اما هنوز در میان کوچه‌هایش خانه‌های یادگار روزهای گذشته نفس می‌کشند.

این محله که دلیل حضور اثران از قسمت‌های پرفت و آمد اطراف حرم مطهر به حساب می‌آید، از قسمت غربی خیابان نوغان شروع می‌شود و از یک سمت به خیابان در یادال (شهید محسن کاشانی)، از سوی دیگر به خیابان آیت... بهجت و در ورودی و خروجی اصلی‌اش به خیابان آیت... شیرازی منتهی می‌شود.

آن طور که گفته می‌شود، این اسم از نام پلی در انتهای خیابان نوغان، درست نزدیک دروازه‌های شهر گرفته شده است؛ همان جا که رود بزرگ در یادال جاری بود. آن طور که در کتاب «مطلع الشمس» آمده است، چون این محله بخشی از نوغان محسوب می‌شد، در منابع کهن چند هزار ساله که به خود نوغان اشاره شده، به این نام اشاره‌ای نشده است. اما آن طور که مشخص است، در انتهای خیابان نوغان، درست همان جایی که مسجد‌های معروف امام رضا^(ع) و پل سنگی قرار دارد، پل بزرگی قرار داشت که انتهای آن به این محدوده ختم می‌شد. مردم هم موقع دادن نشانی به لهجه مشهدی می‌گفتند، ته پل. از همان زمان تا کنون این نام که امروز

شوشتری ۴۰ سال می‌گذرد، اما هنوز نام شهید کاشانی برای در یادال جایفتاده، راد برای قبر میر، میدان بیت المقدس برای فلکه آب و دکتر شریعتی برای میدان تقی‌آباد؛ معابر و محدوده‌هایی که نام جدیدی بر آن‌ها گذاشته شد، اما نشان بین مردم چندان تغییر نکرد. حال قرار است این سرنوشت برای ته پل محله هم تکرار شود؛ محله‌ای که اگر قرار باشد آن را نشأت گرفته از نوغان بخوانیم، بیش از ۱۳۰۰ سال قدمت دارد.

به تازگی شورای اسلامی شهر با تصویب لایحه‌ای روی تغییر نام این محله قدیمی در همسایگی حرم مطهر دست گذاشته است؛ نامی که گذشته از قدمت زیاد، مردم با آن مانوس هستند و به آن عادت دارند. از همه مهم‌تر نشانه‌ای برای مشهدمان است؛ نشانه‌ای از هزار ساله بودن این شهر. البته گفته شده است با تغییر نام این محله به آیت... حسن زاده آملی، نام قدیم آن زیر نویس تا بلوها خواهد شد، اما مردم این محله ضمن احترام به نام جدید که می‌تواند زیننده هر خیابانی باشد، راضی به این تغییر نیستند و دلایل مختلفی دارند که یکی از آن‌ها از بین رفتن نام اصیل «ته پل محله» در نقشه‌های جغرافیایی است و این یعنی از بین بردن شناسنامه شهر. به دنبال این مصوبه در خواست‌های مردمی برای جلوگیری از اجرای آن، این هفته حرف‌های اهالی ته پل محله را همراه یک تاریخ پژوه، یک جامعه‌شناس شهری و یک جامعه‌شناس گردشگری در قالب این گزارش منتشر کردیم. همه آن‌ها یک حرف مشترک دارند؛ اینکه نام‌گذاری‌های بیشتر از هر چیز به مردم یک محل متعلق است و چنین تصمیم‌هایی بهتر است با خواست خود مردم گرفته شود تا نتیجه بخش باشد.

نسل در نسل ته پل محله نشین بوده‌اند. به واسطه خاطرات خودش و آنچه از زبان مرحوم مادر و پدرش شنیده است، همه اهالی رامی‌شناسد. او حالا که در دفتر شهر آرمجله نشسته است، آدم پشت آدم معرفی می‌کند تا از سابقه این محله بگوید: اسم هادر معابر شهری باید نمایانگر سابقه تاریخی، فرهنگی و تمدن یک شهر باشد. یعنی وقتی غریبه‌ای وارد شهر می‌شود، باید بدون اینکه شهر را بشناسد، بتواند از روی نام خیابان‌ها به شکل گیری آن، حادثه‌های تاریخی، افتخارات مربوط به آن شهر و... پی ببرد؛ درست مثل اسم ته پل محله که نشان از تاریخ شهر

روی تابلو بزرگی در ورودی خیابان آیت... شیرازی ۵۰ انتهای بولوار رضوان (شهید کاشانی ۱۲) دیده می‌شود، در تاریخ ماندگار شده است. البته مسجد پل سنگی هم که ابتدای این پل قرار داشت، با وجود بازسازی‌های مکرر همچنان هست و سندی بر وجود پل سنگی مشهد است.

● مردم برای ته پل محله چه می‌خواهند؟

جواد علی رضایی نام‌مرد ۵۲ ساله‌ای است که پشت‌دخل سوپرمارکت یادگار مرحوم پدرش نشسته و میراث‌داری یک خواربارفروشی پیش از سن خودش در دل ته پل محله است.

دارد. به همین دلیل مردمی که در این محله بوده‌اند و حالا نیستند و آن‌ها که هنوز ساکن‌اند، به نام آن عرق دارند و تمایلی به تغییر این نام ندارند.

● چرا ماندگاری نام ته پل محله مهم است؟

سید جعفر حسینیان مانند دیگر هم‌محله‌ای‌هایش از اینکه نام ته پل محله زیر نویس نام دیگری شود، گلایه دارد و می‌گوید: هر محله سرگذشتی دارد. سرگذشت قوی این محله هم باید در تاریخ با همان نام خودش بماند.

طبق گفته‌های اومسجد‌های معروف مشهدمانند مسجد درخت توت که طبق کتیبه‌اش معاصر مسجد گوه‌رشاد است و مسجد مروی‌ها که حکایت مهاجرت گروهی از مردم مرو، بخارا و سمرقند را در دل خود دارد و ساختش به سال ۱۲۷۰ قمری برمی‌گردد، تیم فوتبال دارایی که در کوچه‌های این محله شکل گرفت و در نهایت بارفتن فوتبالیست‌هایش به جنگ از هم پاشید، روضه‌های معروف روضه خوان روحانی که مردم او را به آقای شیخ می‌شناختند، خانواده بختیاری‌ها و مردم داری آن‌ها، تکیه علی اکبری‌ها، مسجد امام صادق^(ع)، مسجد صاحبکار، رئیس بزرگ‌راه‌های آمریکا که پسر بی‌اقدس ته پل محله، مامای معروف مشهدی بود، معاون اسبق دانشگاه صنعتی شریف که پسر دیگر مرحوم بی‌اقدس بود، مسجد پل سنگی و خیلی چیزهای دیگر سرگذشت این نام است و حیف است این نام که هویت شهر و تعداد زیادی از مردم رامی‌سازد، تغییر کند.

تغییری که سردرگمی زائر را به همراه دارد

آرش قهرمان، پژوهشگر اجتماعی و گردشگری جهاد دانشگاهی؛ هر سیاست‌گذاری که در کلان‌شهری مانند مشهد صورت می‌گیرد، باید پیوست فرهنگی داشته باشد؛ موضوعی که در این شهر برای پروژه‌های عمرانی تا حدودی رعایت می‌شود، اما در مباحث فرهنگی لحاظ نمی‌شود. در نتیجه شهروند احساس بیگانگی می‌کند و مشارکت اجتماعی‌اش کم می‌شود. در چنین مواردی در حالی که دنبال انجام کار فرهنگی با نام‌گذاری معبری به نام بزرگی در راستای نکوداشت او قدم برمی‌داریم، متوجه نمی‌شویم که چه سرمایه‌ای را از دست می‌دهیم. از طرف دیگر، چون نام ته پل محله قدمت زیادی دارد و تصویر آن در ذهن زائران هم ثبت شده است، با تغییرش هم سردرگمی را بین آن‌ها افزایش می‌دهیم و هم باعث می‌شویم تا تصویر ذهنی زائر از بین برود. از همین رو نباید به راحتی روی تغییر نام محلات قدیمی دست بگذاریم که حتی نامشان برای مردم و زائران جذابیت فرهنگی دارد.

هویت شهر به نام‌هایش برمی‌گردد

مهدی سیدی، پژوهشگر تاریخ؛ ته پل محله که نامش در کتاب‌های تاریخی آمده، نشأت گرفته از پل سنگی است که از نوغان به این محدوده کشیده شده بود؛ نامی چند صد ساله که تاریخ دقیقی از شکل‌گیری آن نیست، اما همان‌طور که مشخص است، به سبب قدمتش هویت بخشی از مردم شهر با این نام گره خورده است. از طرف دیگر هویت یک شهر به نام‌هایش برمی‌گردد. وقتی دست می‌گذاریم روی تغییر چنین نام‌هایی، مثل این است که خود خواسته بخوایم هویت شهر را از بین ببریم. من به عنوان مشهد پژوه مخالف تغییر نام این محله قدیمی هستم. جای تعجب دارد که تغییر نام چنین محله‌ای قدیمی به این راحتی صورت می‌گیرد. مهم این است که در تغییر نام معابر به خصوص معابر قدیمی باید مشاوره‌هایی از چند تاریخ پژوه، مشهدشناس، کارشناس ادبیات، جامعه‌شناس و... گرفته شود.

افزایش هزینه شهری با تغییر نام

ابوالفضل شرفی، پژوهشگر مسائل اجتماعی مشهد؛ وقتی محله هویت داشته باشد، یک بزرگ و معتد در بین جمعیت آن است که به واسطه آن مردم خیلی از کارها را برای محل زندگی‌شان خودجوش انجام می‌دهند و حتی امنیت را هم برای یکدیگر برقرار می‌کنند. تغییر نام محلات قدیمی این هویت را از بین می‌برد. در نتیجه احساس تعلق در محله کم می‌شود و مشارکت بین فردی کاهش پیدا می‌کند. همه این موارد افزایش هزینه‌های مدیریت شهری را به همراه دارد. همچنین در تغییر نام‌ها که نظر مردمی لحاظ نمی‌شود، مانند ته پل محله، بین مردم نارضایتی به وجود می‌آورد. این نارضایتی باعث می‌شود تا مردم احساس کنند مسئولان برای آن‌ها ارزشی قائل نیستند. نمونه آن را هم در شهر کم نداریم. به عنوان مثال می‌بینیم نام معبری سال‌ها تغییر کرده است، اما هنوز مردم از نام قدیم آن استفاده می‌کنند.

امضای مخالفت بزرگان ته پل محله

از زمان تصویب تغییر نام ته پل محله و قرار به زیر نویس شدن این نام روی تابلوها، مخالفت‌ها آغاز شد. اکنون و پس از یک هفته سید محمد رضا مروی پور، پسر مرحوم ناصر مروی پور، متولی مسجد مروی‌ها، نامه اعتراضی به این تغییر نام حتی به صورت زیر نویس نام اصلی آماده کرده و به تأیید بزرگان ته پل محله رسانده است؛ نامه‌ای که به کمیسیون فرهنگی شورای اسلامی شهر داده شده است تا از نارضایتی مردم بگوید و درخواست آن‌ها را برای تجدید نظر روی این مصوبه بخواند. آن‌طور که مروی پور می‌گوید، این نامه به امضای بزرگان محل از جمله حجت‌السلام بختیاری، تولیت‌های مساجد درخت توت، امام جعفر صادق^(ع)، تکیه علی اکبری‌ها، مروی‌ها، صاحبکار و همچنین ریش‌سفیدانی مانند حاج محسن فارسی، آقای حسینی و... رسیده است. طبق گفته‌های او هنوز پاسخی در این باره دریافت نکرده‌اند.